

UŞAQLARIN CİNSİ İSTİSMAR VƏ SEKSUAL XARAKTERLİ HƏRƏKƏTLƏRDƏN MÜDAFİƏSİNƏ DAİR AVROPA ŞURASI KONVENSIYASI

LANSAROTE
KONVENSIYASI

Uşaqların cinsi
zorakılıqdan
müdafiəsi üçün
global vasitə

Avropanın uşaqlar
üçün və uşaqlarla
birgə qurulması

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

BEYNƏLXALQ HÜQUQİ ÇƏRÇİVƏNİN MÖHKƏMLƏNDİRİLMƏSİ

■ Uşaqlara qarşı törədilən zorakılıq əməllərinin ən ağır formaları arasında cinsi istismar və seksual xarakterli hərəkətlər yer alır. Avropada hər beş uşağdan birinin cinsi zorakılığın hansısa formasına məruz qaldığı və bu halların təxminən 80%-də cinayətkarın uşağın tanıdığı bir şəxs olduğu təxmin edilir. Uşaqlara qarşı cinsi zorakılıq müxtəlif formalarda özünü göstərə bilər. Buraya, məsələn, aşağıdakılar daxildir: ailə zəminində və ya etibar edilən mühitdə baş verən seksual xarakterli hərəkətlər; fahişəlik və ya seksual xarakterli hərəkətlər formasında cinsi istismar; internetin şərait yaratdığı cinsi zorakılıq və həmyaşıdlar tərəfindən seksual qısnama.

■ 1990-cı illərdən etibarən uşaqların cinsi istismarı və onlara qarşı seksual xarakterli hərəkətlərlə bağlı olan mövzulara göstərilən diqqət artmışdır. BMT-nin “Uşaq hüquqları haqqında” Konvensiyasının 34-cü maddəsi iştirakçı dövlətlərin üzərinə uşaqların bu növ zorakılıqdan qorunması ilə bağlı öhdəlik qoyur. 2000-ci ildə “Uşaq hüquqları haqqında” Konvensiyaya əlavə olaraq imzalanmış “Uşaq alverinə, uşaq fahişəliyinə və uşaq pornoqrafiyasına” dair Fakültativ Protokol uşaqların bu cür cinayətlərdən qorunması və onların qarşısının alınmasına həsr edilmiş bütöv bir hüquqi çərçivə olaraq uşaqların hüquqi əsaslarla cinsi zorakılıqdan müdafiəsini daha da gücləndirdi.

■ Lansarote Konvensiyası spesifik olaraq uşaqların cinsi zorakılıqdan qorunmasına həsr edilmiş ilk regional sənəddir. 2007-ci ildə İspaniyanın Lansarote şəhərində qəbul edilmiş və 2010-cu ildə qüvvəyə minmiş Konvensiya Avropa Şurasının bütün Üzv Dövlətləri tərəfindən imzalanmışdır.

■ Lansarote Konvensiyasının əhatə etdiyi cinayətlər minimum konsensusa əsaslanır. Bu o deməkdir ki, müəyyən bir dövlətin öz daxili hüquqi çərçivəsində daha yüksək standartlar yaratması təşviq edilir. Bu cür uzlaşma uşaqlara qarşı törədilən cinayətlərə qarşı milli və beynəlxalq səviyyədə mübarizə aparılması ilə bağlı bir sıra üstünlüklər təqdim edir. Buraya, məsələn, aşağıdakılar daxildir:

- ▶ cinayətkarların öz cinayət əməllərini törətməsi üçün daha yumşaq qanunvericiliyə malik olan bir dövləti seçməsi riskini azaldır;
- ▶ məlumatların milli və regional səviyyədə müqayisə oluna bilməsi imkanını artırır; və
- ▶ beynəlxalq əməkdaşlığa şərait yaradır.

KONVENSIYANIN YENİLİKÇİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

■ Lansarote Konvensiyası uşaqlara qarşı törədilən seksual xarakterli cinayətlərin qarşısının alınmasında, təqsirkarların cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsində və zərər çəkmiş uşaqların müdafiəsində irəliyə doğru atılmış böyük bir addımdır. Mövcud beynəlxalq və regional hüquqi normalara söykənən bu Konvensiya ticari mənfəət olub-olmamasından asılı olmayaraq uşaqlara qarşı törədilən bütün seksual xarakterli cinayətlərin əhatə edilməsi və onların cinayət əməli hesab edilməsi üçün həmin normaları genişləndirir.

■ Uşaqların müdafiəsi bu Konvensiyanın məğzini təşkil edir. O, uşaq hüquqlarına əməl edilməsinə, uşaqların rifahının təmin edilməsinə, onların fikirlərinin, ehtiyac və qayğılarının nəzərə alınmasına və hər zaman onların maraqları çərçivəsində fəaliyyət göstərməyə yönəlmişdir.

■ Uşaqların cinsi istismar və seksual xarakterli hərəkətlərlə bağlı risklər və belə hallarda onların özünü necə müdafiə edə biləcəyi və necə yardım istəyə biləcəyi barədə maarifləndirilməsi üçün Lansarote Konvensiyası üzv dövlətlərdən rəsmi və ya qeyri-rəsmi çərçivədə məlumatların təmin edilməsini tələb edir.

■ Lansarote Konvensiyası uşaqların cinsi məqsədlər üçün yoldan çıxarılmasının (təhrik edilməsinin) cinayət əməli hesab edilməsini tələb edən ilk beynəlxalq hüquqi vasitədir. İnformasiya və kommunikasiya texnologiyalarının (İKT) asanlaşdırdığı bu cinayətkarlıq əməlinin baş vermə tezliyi son on il ərzində sürətlə artmışdır və Lansarote Konvensiyası üzv dövlətləri uşaqları bu cür cinsi zorakılıqdan qorumağa və cinayətkarları təqib etməyə məcbur edən mühüm bir vasitədir.

■ Uşaqlara qarşı törədilən seksual xarakterli cinayətlərin transmilli xarakterini nəzərə alaraq, Lansarote Konvensiyası "sərhəddənkenar prinsipi" tətbiq edir, yəni iştirakçı dövlətlərdən birinin vətəndaşları və ya rezidentləri ölkə xaricində müəyyən cinayətlər törətsələr belə, həmin cinayətlərə görə istintaqa cəlb edilə bilər.

■ Lansarote Konvensiyası üzv dövlətləri uşaqlara qarşı törədilən cinayətlərin təkrarlanmasının qarşısının alınması məqsədilə cinayətkarları hədəfləyən müdaxilə proqramları və ya tədbirlərin yaradılmasına çağırır. Bu cür tədbirlərin mütləq şəkildə cəzalandırıcı sanksiyalar sisteminin bir hissəsi olması vacib deyil, bunun əvəzinə onlar səhiyyə və rifah sistemlərinin bir hissəsi ola bilər.

■ Lansarote Konvensiyası bütün ölkələrdə effektiv, mütənasib və çəkindirici cinayət-hüquqi çərçivəsinin həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə vahid meyarlar təqdim edir. Qeyd etmək vacibdir ki, iştirakçı dövlətlərdən uşaqlara qarşı törədilmiş seksual xarakterli cinayət halları ilə bağlı cinayət icraatının başlanması üzrə vaxt məhdudiyyətlərini uzatmaq tələb edilməmişdir, belə ki, bu, zərərçəkmiş şəxs yetkinlik yaşına çatdıqdan sonra da cinayət işi açmağa imkan verəcəkdir.

KONVENSIYA İŞTİRAKÇI DÖVLƏTLƏRDƏN HANSI FƏALİYYƏTLƏRİ TƏLƏB EDİR?

■ Lansarote Konvensiyası iştirakçı dövlətlərdən **“4 P yanaşması”** vasitəsilə uşaqlara qarşı cinsi zorakılığa hərtərəfli cavab tədbirləri görməyi tələb edir: Qabaqalayıcı tədbirlər (prevention), Müdafiə (protection), Cinayət təqibi (prosecution), Milli və beynəlxalq əməkdaşlığın təşviqi (promotion).

Qabaqalayıcı tədbirlər

- ▶ Uşaqlar cinsi istismar və seksual xarakterli hərəkətlərlə bağlı risklər barədə məlumatlandırılmalı və özlərini müdafiə edə bilmələri üçün səlahiyyətlendirilməlidir
- ▶ Uşaqlarla çalışan şəxslər yoxlanılmalı və hazırlıq keçməlidir
- ▶ Cinayətkarlara (məhkum və ya potensial məhkum) qarşı müdaxilə proqramları və tədbirlər müntəzəm olaraq monitorinq edilməlidir

Müdafiə

- ▶ Hər hansı bir cinsi istismar və ya seksual xarakterli hərəkətlərlə bağlı şübhə yarandıqda bu barədə dərhal məlumat verilməsi təşviq edilməlidir
- ▶ Telefon və internet əsaslı qaynar xətlər yaradılmalıdır
- ▶ Zərərçəkənləri və onların ailələrini dəstəkləmək üçün proqramlar hazırlanmalıdır
- ▶ Terapevtik dəstək və təcili psixoloji yardım təmin edilməlidir
- ▶ Zərərçəkənin təhlükəsizliyinin, şəxsi həyatın toxunulmazlığının, kimliyinin və simasının qorunması üçün uşaqlara uyğunlaşdırılmış məhkəmə icraatı təmin edilməlidir. Qeyd etmək vacibdir ki, zərər çəkmiş uşaqlarla aparılan dindirmələrin sayı məhdud olmalıdır; dindirmələr təhlükəsiz bir şəraitdə sırf bu məqsədlə təlim keçmiş mütəxəssislər tərəfindən aparılmalıdır.

Cinayət təqibi

■ Lansarote Konvensiyasına görə aşağıda göstərilmiş konkret əməllər Konvensiyaya qoşulmuş bütün ölkələrdə cinayət əməli hesab edilməlidir:

Uşaqlara qarşı seksual xarakterli hərəkətlər

■ Burada yetkin yaşlı bir şəxsin uşağı seksual xarakterli hərəkətlərə cəlb etməsi nəzərdə tutulur. Hətta uşaq milli qanunvericiliklə müəyyən edilmiş cinsi yetkinlik yaşına çatmış olsa belə, əgər yetkin yaşlı şəxs məcburetə, zorakılıq və hədə-qorxu tətbiq edirsə, ona göstərilən etimaddan, öz səlahiyyətindən və təsir gücündən sui-istifadə edirsə və ya xüsusilə həssas vəziyyətdə olan uşaqdan sui-istifadə edirsə, bu seksual xarakterli hərəkətlər hesab edilir.

Uşaq fahişəliyi – Fahişəlik məqsədləri üçün uşaqların cinsi istismarı

■ Bu, uşağın pul və ya istənilən növ mükafatın və ya ödənişin (vədin) qarşılığında fahişəliyə cəlb edilməsi, vadar edilməsi və ya onun bu cür fəaliyyətlərdə iştirakına səbəb olmaqla təzahür edən cinsi istismar növüdür.

Uşaq pornoqrafiyası – Uşaqlara qarşı seksual xarakterli hərəkətlərlə bağlı materiallar

■ Bu, real və ya simulyasiya edilən açıq-aydın seksual hərəkətlər edən uşağı və ya başlıca olaraq seksual məqsədlər üçün uşağın cinsiyyət orqanlarını nümayiş etdirən istənilən materialı nəzərdə tutur. Bu cür materialların istehsalı, təklif edilməsi və ya təqdim edilməsi, yayılması və ya ötürülməsi, şəxsi istifadə və ya başqa şəxs üçün alınması, bu cür materiallara malik olmaq və ya bilərəkdən onlara çıxış əldə etmək cinayət əməli hesab edilir.

Uşağın pornoqrafik hərəkətlərdə iştirakı – Uşağın cinsi fəaliyyət çərçivəsində istismarı

■ Bu növ cinayət əməllərinə uşağın seksual fəaliyyət üçün işə götürülməsi, vadar edilməsi və ya uşağın bu cür fəaliyyətlərdə iştirakına səbəb olmaq və ya bu iştirakdan hər hansı formada qazanc əldə etmək aiddir. Buna eyni zamanda uşağın iştirak etdiyi pornoqrafik hərəkətlərə bilərəkdən qoşulmaq da daxildir.

Uşaqların yoldan çıxarılması

■ Burada yetkinlik yaşına çatmamış uşağın seksual xarakterli fəaliyyəti müşahidə etməyə məcbur edilməsi nəzərdə tutulur. Bu, uşağın mütləq şəkildə seksual fəaliyyətdə iştirak etməli olmasını tələb etmir. Uşağın sadəcə bu cür hərəkətlərə şahid olmasına səbəb olmaq belə, cinayət əməli hesab edilməlidir.

Seksual xarakterli məqsədlər üçün uşaqların təqib edilməsi

■ “Təhriketmə” kimi də tanınan bu cinayət əməlinə yetkin bir şəxsin cinsi yetkinlik yaşına çatmamış uşağı seksual cəhətdən istismar etmək və ona qarşı seksual xarakterli hərəkətlər etmək məqsədilə ona qəsdən görüş təklif etməsi aid edilir. Lansarote Konvensiyasında bu cür təkliflərin xüsusilə informasiya və kommunikasiya texnologiyaları vasitəsilə edilməsi və cinayətkarın uşaqla şəxsən görüşməsi üçün konkret addımlar atdığı hallar nəzərdə tutulur. Bununla belə, Konvensiyanı şərh etmək səlahiyyəti verilmiş Lansarote Komitəsi iştirakçı dövlətlərə seksual xarakterli hərəkətləri şəxsən baş tutmuş görüşün nəticəsi olaraq deyil, məhz onlayn şəkildə törədildiyi halların da cinayət əməli hesab edilməsini tövsiyə etmişdir.

Milli və beynəlxalq əməkdaşlığın təşviqi

■ Konvensiya milli səviyyədə bütün ölkə üzrə effektiv, əlaqələndirilən və hərtərəfli kompleks siyasətlərin qəbul edilməsi və tətbiqinin vacibliyini vurğulayır.

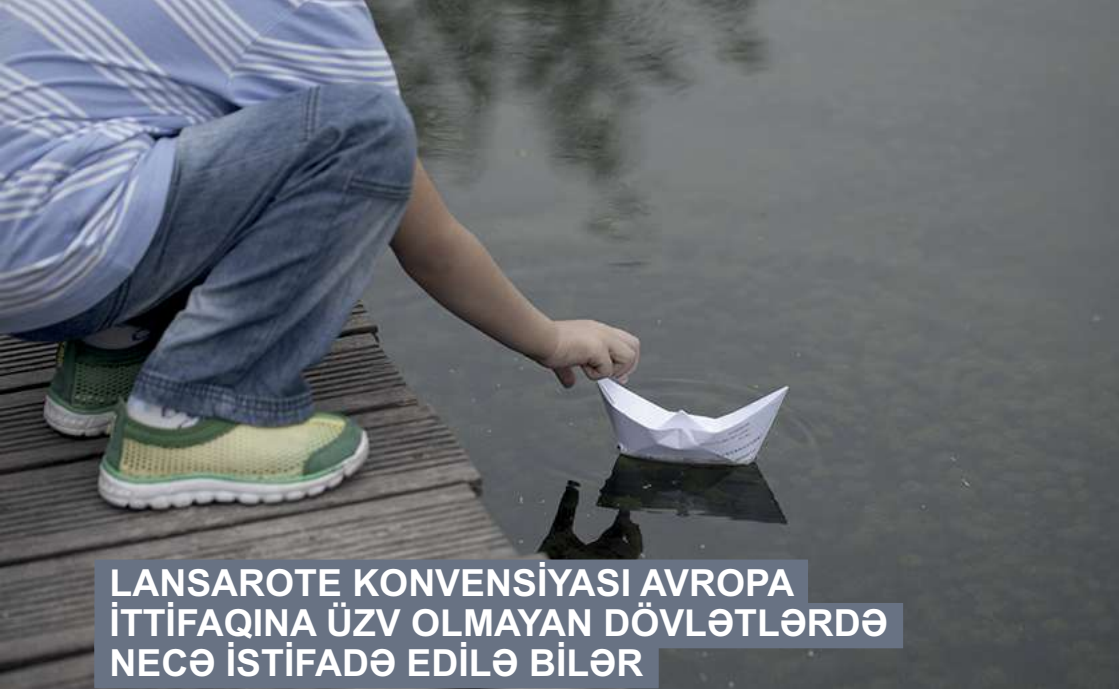
■ Beynəlxalq səviyyədə əməkdaşlıq iştirakçı dövlətlərə mövcud problemlərin müəyyənləşdirilməsi və təhlili, həmin problemlərə ümumi həll yollarının tapılması və tətbiqi, məlumat və təcrübənin paylaşılması, cəzasızlığa qarşı mübarizə və qabaqleyici və müdafiə tədbirlərinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı kömək edir.

Lansarote Konvensiyasının tətbiqinə nəzarət mexanizmi

■ Eyni zamanda Lansarote Komitəsi kimi tanınan Konvensiya Tərəflərinin Komitəsi Konvensiyaya qoşulmuş ölkələrin onu öz qanunvericilik və siyasətləri çərçivəsində səmərəli şəkildə tətbiq edib-etmədiklərinə nəzarət etmək məqsədilə yaradılmış bir orqandır.

■ Monitoring proseduru mərhələlərə bölünmüşdür və xüsusi bir tematik sahəni əhatə edən hər bir mərhələdə bütün ölkələrə eyni anda nəzarət edilir. Məqsəd bütün iştirakçı ölkələrdə Lansarote Konvensiyasının müəyyən bir aspekti ətrafında dinamikliyin yaradılmasıdır ki, bu da öz növbəsində perspektivli təcrübələrin mübadiləsini təşviq edir və iştirakçı dövlətlərin mövcud qanunvericilik və siyasətlərindəki çatışmazlıqların və çətinliklərin aşkar edilməsini təmin edir. Beləliklə Komitə Konvensiyaya qoşulmuş bütün ölkələrdəki vəziyyətlə bağlı müqayisəli vəziyyətlə tanış olur.

■ Lansarote Komitəsinin mandatına həmçinin uşaqlara qarşı törədilən cinsi istismarın və seksual xarakterli hərəkətlərin qarşısının alınması və onlara qarşı mübarizədə iştirakçı dövlətlərin potensialının artırılması məqsədilə məlumatların, təcrübənin və nümunəvi təcrübələrin toplanması, təhlilini və ölkələr arasında mübadiləsini asanlaşdırmaq səlahiyyəti verilib. Bununla da Lansarote Komitəsi öz üzvlərini potensialın artırılması ilə bağlı geniş və interaktiv bir platforma ilə təmin edir və bu platforma vasitəsilə vətəndaş cəmiyyəti və digər maraqlı tərəflərlə qarşılıqlı fəaliyyət göstərir.

LANSAROTE KONVENSIYASI AVROPA İTTİFAQINA ÜZV OLMAYAN DÖVLƏTLƏRDƏ NECƏ İSTİFADƏ EDİLƏ BİLƏR

■ Uşaqlara qarşı cinsi zorakılıq bütün dünyada baş verir. Lansarote Konvensiyası tərtib edilərkən bu global problemin həllinə yönəlmiş tədbirlərin müəyyən bir coğrafi ərazi üzrə məhdudlaşdırılmamalı olduğu nəzərdə tutulmuşdur. Buna görə də, dünyanın istənilən bir ölkəsi Konvensiyaya qoşula bilər.

■ Uşaqlara qarşı törədilən cinsi zorakılığın bütün formalarına qarşı geniş miqyaslı cavab tədbirləri üçün hərtərəfli bir vasitə olan Lansarote Konvensiyası öz hüquqi çərçivəsini gücləndirməklə bu ciddi problemi həll etmək niyyətində olan dünyanın istənilən bir ölkəsi üçün istiqamət və ilham qaynağıdır.

■ Konvensiya eyni zamanda vətəndaş cəmiyyətinin və digər maraqlı tərəflərin uşaqlara qarşı törədilən cinsi zorakılığın bütün formalarına qarşı Hökumət tərəfindən təkmilləşdirilmiş tədbirlərin görülməsi istiqamətində təşviqat aparılması üçün sağlam bir zəmin yaradır.

Lansarote Konvensiyasının həyata keçirilməsi BMT-nin Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri çərçivəsində uşaqların istismarına, onlara qarşı seksual xarakterli hərəkətlərə, uşaq qaçaqmalçılığına və uşaqlara qarşı zorakılığın bütün formalarına 2030-cu ilədək son qoyulması ilə bağlı dünya liderlərinin öhdəliklərinə öz töhfəsini verir.

Avropa Şurasında Uşaq Hüquqları:

► www.coe.int/children

Əlaqə:

► children@coe.int

Lansarote Konvensiyasının internet səhifəsi:

► www.coe.int/children/lansarote

Əlaqə:

► lansarote.committee@coe.int

www.coe.int

Avropa Şurası qitənin insan hüquqlarını müdafiə edən aparıcı təşkilatıdır. 47 üzv dövlətdən ibarətdir ki, bunlardan 28-i eyni zamanda Avropa İttifaqının üzvüdür. Avropa Şurasının bütün üzv dövlətləri Avropa İnsan hüquqları, demokratiya və qanunun aliliyini qorumağı nəzərdə tutan müqaviləni - insan hüquqlarının müdafiəsi haqqında Konvensiyanı imzalamışdır. İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi üzv dövlətlərdə konvensiyanın tətbiq edilməsinə nəzarət edir.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE